

**УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
КРАГУЈЕВАЦ**

**1. Одлука Наставно-научног већа Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, број 01-646/3-3 28.01.2015. године, именовани су чланови комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Биљане Јаредић под називом: „**Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога**“

Чланови комисије су:

Проф. др Славица Ђукић Дејановић, редовни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, председник

Проф. др Горан Михајловић, редовни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, члан

Доц. др Срђан Миловановић, доцент Медицинског факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Психијатрија, члан

2.1. Кратка биографија кандидата

Биљана Н. Јаредић (рођена Милошевић) рођена је 27.12.1983. у Косовској Митровици. Медицинску школу завршила је у Косовској Митровици са одличним успехом. Психологију је уписала 2002/03. године, на Филозофском факултету Универзитета у Приштини. Дипломирала је 2007. године са просечном оценом 8,46. Школске 2010/2011. године уписала је докторске студије на Факултету медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, на смеру Неуронауке на којем је положила све испите и усмени докторски испит. Саветник је за појединце, породице и парове. Носилац сребрног ордена „Мајке девет Југовића“. Од новембра 2007. и даље запослена је на Филозофском факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, најпре као сарадник у настави, а потом и као асистент. Учесник пројекта Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије од 2011. године под називом „Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција“ (евиденциони број III 47023).

2.2. Наслов, предмет и хипотезе докторске тезе

Наслов: „Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога“

Предмет: Утврђивање повезаности персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога.

Хипотезе:

1. Постоји повезаност између темперамента (депресивни, циклотимични, хипертимични, иритабилни и анксиозни) и позитивних (задовољство животом, задовољство послом) и негативних карактеристика (депресија, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање) менталног здравља лекара и психолога.

2. Постоји разлика у изражености позитивних (задовољство животом, задовољство послом) и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога (депресија, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање) у односу на социодемографске варијабле (пол, године живота, образовање, материјални статус, брачни статус, број деце, године радног стажа, специфичност радног места, број година радног стажа на том месту, промена радног места, индекс телесне масе).

3. Постоји повезаност између социјалне подршке (процена, припадност и доступност) и позитивних (задовољство животом, задовољство послом) и негативних карактеристика (депресија, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање) менталног здравља лекара и психолога.

4. Постоји повезаност између задовољства породицом и позитивних (задовољство животом, задовољство послом) и негативних карактеристика (депресија, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање) менталног здравља лекара и психолога.

5. Постоји повезаност извора стреса на послу и позитивних (задовољство животом, задовољство послом) и негативних карактеристика (депресија, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање) менталног здравља лекара и психолога.

6. На основу ресурса/снага (персоналних, интерперсоналних и организацијских) могу се предвидети позитивне (задовољство животом, задовољство послом) и негативне карактеристике (депресија, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање) менталног здравља лекара и психолога.

2.3. Подобност кандидата

2.3.1. Кандидат Биљана Јаредић је као први аутор објавила рад у целини у часопису који излази на једном од светских језика (енглески језик).

Jaredic B, Stanojevic D, Radovic O, Minic J, Pavicevic M. Shayness and self-esteem in elementary school Journal of Educational and Instructional Studies in the World. May, June, July 2013; 3 (2-12). 80-86 **M52- 1,5 бод**.

2.3.2. Кандидат је коаутор у **два** рада објављена у међународним часописима, са SCI листе (M23) и коаутор у више радова објављених у националним часописима (категорије M24 - M53)

Stanojević D, Krstić M, **Jaredić B**, Dimitrijević B. Proactive coping as a mediator between resources and outcomes: a structural equations modeling analysis. Applied Research in Quality of Life. December 2014, Volume 9, Issue 4, pp 871-885. **M23 - 3 бода**

Zikic O, Krstic M, Randjelovic D, Nikolic G, Dimitrijevic B, **Jaredic B**. Anxiety and depressivness in students with childhood war-related experiences. Journal Loss and Trauma 2015; 20(2), pp 95-108 **M23 - 3 бода**

Radović O, **Jaredić B**. Factors of national attachment of youth from southern Serbia and north Kosovo and Metohija. Teme oktobar-decembar 2014; XXXVIII (4); 1397 – 1857. **M24- 3 бода**

Јаредић Б, Станојевић Д, Радовић О. СОЦИО-ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КАО ДЕТЕРМИНАНТЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА И ДЕПРЕСИВНОСТИ СТАРИХ У СРБИЈИ. Зборник радова Филозофског факултета- Универзитет у Приштини 2014; XLIV(2); 243-264. **M51-2 бода**

Милошевић Б, Милисављевић С. АНКСИОЗНОСТ КОД СРПСКОГ СТАНОВНИШТВА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ НА БАРИКАДАМА. Тимочки медицински гласник, Зајечар 2012; 37 (1); 5-9. **M53 -1 бод**

Станојевић Д, **Јаредић Б**, Манић С. ДЕПРЕСИВНОСТ КОД АДОЛЕСЦЕНАТА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ. Тимочки медицински гласник, Зајечар 2012; 37(4); 223-228. **M53 -1 бод**

2.3.3. Кандидаткиња је учествовала на више међународних и домаћих научних конференција.

2.4. Преглед стања у подручју истраживања

Питања менталног здравља запослених као и повезаност одређених аспеката радног окружења, представљају отворена питања и један су од актуелних проблема

данашњице. Глобално, препознаје се утицај економских и социјалних фактора на лоше ментално здравље и значај за што већом промоцијом и акцијом везаном за ментално благостање и превенцију менталних поремећаја у друштву. Истраживања показују да су особе које раде у сектору здравствене и социјалне заштите (помажуће професије) изложени стресу и изгарању на послу. Према истраживању Канадског института за здравље (Canadian Institute for Health Information) 88% од свих здравствених радника је пријавило несаницу, главобољу, депресију и нападе панике у вези са стресом на раду. Тренутне процене указују на то да ће 25% Европљана доживети ментални здравствени проблем у животу и око 10% дугорочни здравствени проблем и оштећења која се могу повезати са менталним и емоционалним поремећајима. Многе студије објавиле су висок ниво сагоревања на послу код лекара, са коморбидитетом у распону од 19% до 47%, у поређењу са стопом око 18% за општу запослену популацију.

2.5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

Препознавање параметара здравља омогућиће унапређење менталног здравља као и спречавање даљег погоршања менталног, а посредно и физичког здравља код запослених у помажућим професијама. Проблем истраживања менталног здравља код запослених лекара и психолога је приоритет зато што су последице озбиљне, не само због тога што одражавају личну патњу, већ и зато што смањују квалитет неге која се очекује од њих.

Научни допринос планираног истраживања произилази из анализе повезаности ресурса/ снага и исхода у побољшању менталног здравља запослених у помажућим професијама (као и оних који ће тек бити запослени у тим професијама-студенти медицине и психологије). Методолошки допринос истраживања се огледа у утврђивању метријских карактеристика и психометријском опису скала на планираном узорку. Теоријски значај овог истраживања огледа се у објашњењу менталног здравља кроз ресурсе/снаге и исходе о чему до сада није било истраживања на узорку лекара и психолога као и на узорку студената који се обучавају за овај позив, на територији Србије.

Циљеви:

Основни циљ истраживања јесте утврђивање повезаности између ресурса/снага (персоналних, интерперсоналних и организационих) и позитивних и негативних исхода менталног здравља код лекара и психолога.

Да бисмо остварили наведени циљ морамо одговорити на следећа питања:

- Какав је однос између персоналних ресурса (снага) и позитивних и негативних исхода менталног здравља код лекара и психолога?
- Какав је однос између интерперсоналних ресурса (снага) и позитивних и негативних исхода менталног здравља код лекара и психолога?

- Какав је однос између организационих ресурса (снага) и позитивних и негативних исхода менталног здравља код лекара и психолога?
- Да ли се одређеним ресурсима (снага) могу предвиђати одређени позитивни и негативни исходи менталног здравља код лекара и психолога?

2.6. Веза са досадашњим истраживањима

Лекари и психолози као и остала занимања која спадају у групу помажућих занимања означени су као популација која има висок ризик за лоше ментално здравље. Резултати досадашњих истраживања показују високе нивое анксиозности, депресивности, суицида/суицидалности и злоупотребе супстанци у овим групама. Истраживања показују да су индивидуални чиниоци битан ресурс менталног здравља. Сматра се да се људи рађају са одређеном диспозицијом да на различите животне догађаје реагују на сличан начин, односно, са „склоношћу да буду срећни или несрећни“. Телецен и сарадници су у својој студији близанаца утврдили да се 40% варијансе позитивне и 55% варијансе негативне емоционалности може предвидети на основу генетских фактора.

Поред индивидуалних чиниоца на ментално здравље лекара и психолога повезано је са организационим чиниоцима који могу утицати на ментално здравље: продужено радно време, висок интензитет рада, редовно излагање болу, патњи и смрти, неравнотежа између труда који се улаже и награде која се добија, лични и породични стресови који се пројектују на посао...Иако је познато да су лекари и психолози стално изложени људској патњи и стресу, мало се зна о тренутном њиховог менталног здравља, о препрекама које они имају у тражењу помоћи, утицају радног места, утицају личних и социјалних чиниоца.

2.7. Методе истраживања

Планирана студија је неекспериментална опсервациона студија пресека. Истраживање ће се обавити након одлуке етичког комитета Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу. Испитивање је анонимно, а сваки испитаник ће потписати сагласност за учешће у овом истраживању након упознавања са садржајем информисаног пристанка где ће бити наведени циљеви истраживања.

2.7.1. Узорак

Укупан број испитаника биће 320- 100 лекара, 60 психолога, 100 студената медицине и 60 студената психологије. Број психолога и студената психологије биће мањи од лекара и студената медицине зато што је квота за упис студената психологије мања од студената медицине.

Према структури, у овом истраживању ће учествовати лекари запослени у здравственим установама у Крагујевцу и Косовској Митровици и то лекари опште праксе (40) и специјалисти одређених медицинских дисциплина (60) и психолози запослени у Крагујевцу и Косовској Митровици у здравственим установама,

предшколским установама, школама и центрима за социјални рад; студенти друге године медицине који студирају у Крагујевцу и Косовској Митровици и студенти психологије који студирају у Косовској Митровици и Нишу.

У истраживање су укључени и студенти који се обучавају за једно од помажућих занимања (лекар или психолог) како би се 1) проучио билошки фактор (снага, ресурс) кроз афективне црте темпераментна и 2) одвојио утицај професионалног стреса (елиминисао бајас) на исход, односно, на ментално здравље лекара и психолога. Наиме, према теорији о афективним цртама темперамента, диспозиција за одређена реаговања се може измерити скалом ТЕМПС А, а са друге стране, афективна диспозиција нас и усмерава ка одређеним занимањима. У том смислу, део овог истраживања које се бави студентском популацијом, помоћи ће да јасније одвојимо диспозицију од утицаја спољашњих фактора (професионалног стреса) на крајње варијабле- ментално здравље код лекара и психолога.

2.7.2. Инструменти

TEMPS (Temperament Evaluacija Memfis, Piza, Pariz i San Dijego)- Скала афективног темперамента, стандардизована верзија на српском језику

ISEL (INTERPERSONAL SUPPORT EVALUATION LIST)- Упитник социјалне подршке

Скала породичне адаптације Антоновски и Соурани

Упитник извора стреса на раду ИРС

Бековог упитник за самопроцену депресивности (BDI-IA, стандардизована српска верзија скале)

MBI (Maslach Burnout Inventory)- Инвентар изгарања на послу

Цунгова (Zung) скала за процену анксиозности (стандардизована српска верзија скале)

SWLS (Satisfaction With Life Scale)- Скала за процену задовољства животом

JSS (Job Satisfaction Survey)- Упитник задовољства послом

Упитник социодемографских података о испитанику

2.7.3. Варијабле

- а) пол
- б) индекс телесне тежине
- в) године живота
- г) материјално стање
- д) образовање
- ђ) брачни статус
- е) број деце
- ж) радно место
- з) специфичност радног места
- и) године радног стажа
- ј) године радног стажа на том радном месту
- к) промена радног места
- л) индивидуални ресурси (афективни темперамент)
- љ) интерперсонални ресурси (задовољство породицом и социјална подршка)
- м) организациони ресурси (извори стреса на раду)
- н) позитивни исходи (задовољство послом, задовољство животом)
- њ) негативни исходи (депресивност, анксиозност, изгарање, хронична болест, ризично здравствено понашање)

Сет варијабли за студенте разликоваће се од лекара и психолога у професионалним ресурсима који неће бити испитивани код студентске популације као и негативан исход- изгарање на послу и позитиван исход задовољство послом.

2.7.4. Статистичка обрада података

Подаци ће бити обрађени у статистичком програму SPSS и AMOS. За статистичку обраду података биће коришћене мере дескриптивне статистике, мере корелације и поступци утврђивања значајности разлика између аритметичких

средина (т тест и анализа варијансе). За утврђивање степена у коме предикторске варијабле одређују критеријумске, биће коришћен поступак регресионе анализе. За испитивање постављених теоријских модела користимо поступак конформативне факторске анализе. За утврђивање поузданости коришћених скала и упитника користимо меру унутрашње поузданости. За испитивање структуре скала које се први пут користе у нашој средини коришћена је експлоративна факторска анализа.

2.8. Очекивани резултати докторске дисертације

Очекујемо да ће се издвојити одређени ресурси/снаге које су повезане са позитивним исходима менталног здравља. Очекујемо да ће се издвојити ресурси који су повезани са негативним исходима менталног здравља. Очекујемо да између студената медицине и психологије неће бити значајне разлике у ресурсима/ снагама и исходима менталног здравља као и између лекара и психолога. Студенти се неће разликовати од лекара и психолога у ресурсима/снагама и исходима менталног здравља. Очекујемо да ћемо на основу персоналних ресурса моћи да предвиђамо позитивне и негативне исходе менталног здравља. Очекујемо да ћемо на основу интерперсоналних ресурса/снага моћи да предвиђамо позитивне и негативне исходе менталног здравља. Очекујемо да ћемо на основу организацијских ресурса/снага моћи да предвиђамо позитивне и негативне исходе менталног здравља.

2.9. Оквирни садржај дисертације

Ресурсима менталног здравља називају се извори субјективног психосоцијалног благостања и среће појединца који као такви унапређују ментално здравље. Ресурси су снаге или потенцијали који унапређују ментално здравље. Они могу бити биолошки, социјални и психолошки, а квалитет живота јесте једна од мера добрих снага појединца. Ресурси/снаге који детерминишу ментално здравље могу се класификовати у три области: фактори структуралног нивоа, фактори на нивоу заједнице, фактори на индивидуалном нивоу. Зато ће овај рад бити фокусиран на следећој групи ресурса (снага): индивидуалним- у које ће бити обухваћене физичке и психолошке карактеристике појединца, интерперсонални у оквиру којих ће бити обухваћени неки фактори који се односе на ниво заједнице и организацијски- који ће се тицати структуралног нивоа- запослења. Поред ресурса/снага менталног здравља рад ће се фокусирати и на исходе- позитивне и негативне. Уместо трагања само за факторима који доведе до болести, фокусираћемо се и на протективним факторима- они који одржавају и унапређују здравље и општу добробит.

2.9. Предлог ментора

За ментора рада комисија предлаже **проф. др Драгану Игњатовић Ристић**, ванредовног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу.

2.10. Научна област дисертације

Медицина. Изборно подручје: Неуронауке

2.11. Научна област чланова комисије

Проф. др Славица Ђукић Дејановић, редовни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, *председник*

Проф. др Горан Михајловић, редовни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, члан

Доц. др Срђан Миловановић, доцент Медицинског факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Психијатрија, члан

Закључак и предлог комисије

1. На основу досадашњег научно-истраживачког рада и публикованих радова, кандидат **Биљана Јаредић**, испуњава све услове за одобрење теме и израду докторске дисертације.
2. Предложена тема је научно оправдана, дизајн истраживања је прецизно постављен и дефинисан, методологија је јасна. Ради се о оригиналном научном делу где се испитује повезаности персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога.
3. Комисија сматра да ће предложена докторска теза **Биљане Јаредић** бити од великог научног и практичног значаја, да се сагледају ресурси/снаге менталног здравља и њихова повезаност са позитивним и негативним исходима који ће омогућити промоцију и унапређење истог у групи лекара и психолога.
4. Комисија предлаже Научно-наставном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да прихвати пријаву теме докторске дисертације кандидата **Биљане Јаредић** под називом: „**Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога**“ и одобри њену израду.

Председник комисије:
Проф. др Славица Ђукић-Дејановић
Редовни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу
Научна област: психијатрија

Проф. др Горан Михајловић
Редовни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу
Научна област: психијатрија

Доц. др Срђан Миловановић
Доцент Медицинског факултета
Универзитета у Београду
Научна област: психијатрија

У Крагујевцу _____